

Vári László

SZABADKÖMŰVESSÉG MAGYARORSZÁGON MA ÉS TEGNAP

Magyarországon ma több szabadkőműves nagypáholy és páholy dolgozik, összesen mintegy 400–600 taggal. Ez azonban nem összemérhető sem a hazai szabadkőművesség fénykorának számító 1886–1914-es évek végének szinte száz páholyával és 7500 körüli taglétszámával,¹ sem az 1945 után csupán rövid ideig működő tizenkilenc páholyban tevékenykedők mintegy ezres létszámával.² A hazai szabadkőművesek száma jelentősen elmarad a szomszédos országokétól is, Romániában például napjainkban jóval több mint tízezer szabadkőművesest számlálnak.³

Itt érdemes korrigálni azt a széles körben elterjedt adatot, amely szerint a világ országaiban összesen mintegy hatmillió szabadkőműves páholytag lenne. Ez a szám az 1960-as évekből származik és belegyökerezett a fejekbe, de mára már két és fél millióra csökkent a szabadkőművesek száma, egyértelműen az USA-beli létszám drasztikus fogyása miatt.

Egy friss kutatás szerint 2010-ben a világban összesen 2 665 000 szabadkőműves volt, ebből Észak-Amerikában 1 555 000, Európában 665 000 (ennek a kétharmada a brit szigeteken, egyötöde Franciaországban), Közép- és Dél-Amerikában 265 000, Ausztráliában és Új-Zélandon 100 000, Ázsiában 70 000, Afrikában 5000.⁴ Ez a létszám

- 1 Az 1920 után többször is megjelentetett szabadkőművesség-ellenes kiadványok (lásd: PALATINUS József, *Szabadkőművesek Magyarországon*, Budapest, 1944) mintegy 13 000 szabadkőműves nevét sorolják fel az 1870–1919-es periódusra, de ezek jelentős része 1914-re elhunyt vagy elhagyta páholyát (illetve megszűnt a páholya). Hass ezek és a nagypáholy jelentései alapján 7400-ra teszi az 1914-ben aktív hazai szabadkőművesek számát. (Lásd: Ludwik HASS, *The Socio-Professional Composition of Hungarian Freemasonry (1868–1920)*, Acta Poloniae Historica 30. [1974], 94.) Ő viszont nem veszi figyelembe az 1910 után működő, a Symbolikus Nagypáholy által el nem ismert Magyarországi Szabadkőművesek Reform Nagypáholyát, amelynek létszáma alulról súrolta a száz főt. Lásd: VÁRI László, *The Hungarian Grand Lodge of the Freimaurerbund „Zur aufgehenden Sonne”*, Wiener Jahrbuch für historische Freimaurerforschung 37. (2017), 173–193.
- 2 Az ötvenes időszak legnagyobb létszáma mintegy 1300 fő volt, de ez a betöltés előtti időkre már körülbelül 1000-re csökkent. Lásd: L. NAGY Zsuzsa, *Szabadkőművesek*, Akadémiai, Budapest, 1988, 123.
- 3 Romániában 2010-ben mintegy 8000 szabadkőműves volt, lásd: <https://www.curentul.info/actualitate/masoneria-romana-si-conducatorii-lojelor-pentru-prima-ora-la-vedere/>; 2015-ben pedig már 12 000, lásd: <http://freimaurer-wiki.de/index.php/Rumänien>. Lineáris növekedést feltételezve 2017-ben 13 600 fő körüli lehet a létszám.
- 4 Hans-Hermann HÖHMANN, *Freimaurerei, Analysen, Überlegungen, Perspektiven*, Temmen, Bremen, 2011, 347.

az USA-ban azóta mintegy 250 000 fővel csökkent,⁵ amit az európai kontinens néhány tízezres növekedése nem tud ellensúlyozni.

A mai magyar szabadkőművesség szervezetei

Visszatérve a magyarországi helyzetre, nálunk a legnagyobb létszáma a *Magyarországi Symbolikus Nagypáholy*nak⁶ van, több mint 300⁷ fő. Ők a következő páholyokban dolgoznak: a szegedi „Árpád, a Testvériséghez”, „Deák Ferenc, a Testvériséghez”, „Egyenlőség”, „Európa Akáca a Mát-raalján”, „Fény Oszlopai”,⁸ „France”, „Franz Liszt”, „Galilei”,⁹ „Nyugati Kapu”, „Quadrum Leonardi”, „Reform”, „Sas”,¹⁰ a soproni „Testvériség”, „St. Stephen”. A szegedi, gyöngyösi és a soproni páholyon kívül az összes többi Budapesten működik. A „France” páholy franciául, a „Franz Liszt” németül, a „St. Stephen” angolul, a többi magyarul dolgozik.

A már felvett, különböző páholytagságú, a szabadkőművesség története iránt különösen érdeklődő szabadkőművesek alapították meg a hazai reguláris Quatuor Coronati kutatókört, amely a QC nemzetközi hálózatába bekapcsolódva dolgozik a szabadkőművesség hazai történetének feltárásán. Munkájukat az elkallódott szabadkőműves iratok és relikviák összegyűjtése, feldolgozása alapozza meg.

A *Magyarországi Nagyoriens Nagypáholy*¹¹ taglétszáma több mint 200 fő, páholyai a következők: „Egyesüléshez”, „A Felvilágosodáshoz”, „Humanitas”, „Jászi Oszkár”,¹² „Leonardo da Vinci”, „Magnanimitas”, „Martinovics”,¹³ „II. Rákóczi Ferenc”, a szegedi „Universum”,¹⁴ a pécsi „Zsolnay”¹⁵ páholy. A „II. Rákóczi Ferenc” páholy franciául, a többi magyarul dolgozik. Ezek közül alvó (nem működő) az „Egyesüléshez”, a „Magnanimitas”, mivel tagjaik nagy része átlépett a Magyarországi Symbolikus Nagypáholy páholyaiba. A soproni „Testvériség” páholy,

5 Masonic Service Association of North America, Masonic Membership Stats: <http://www.msana.com/msastats.asp>

6 A Symbolikus Nagypáholy honlapja: <http://www.szabadkomuves.hu/>

7 A páholyok és nagypáholyok nem adnak ki hivatalos létszámadatokat, jelen adat, illetve a későbbiek is saját becslések.

8 A „Fény Oszlopai” páholy honlapja: <https://fenyoszlopai.hu/>

9 A „Galilei” páholy honlapja: <http://www.galilei.hu/>

10 A „Sas” páholy honlapja: <http://www.saspaholy.hu/>

11 A Nagyoriens Nagypáholy honlapja: <http://www.nagyoriens.hu/>

12 A „Jászi Oszkár” páholy blogja: <http://jaszioszkarpaholy.blogspot.hu/>

13 A „Martinovics” páholy honlapja: <http://szabadkomuvesseg.hu/>

14 Az „Universum” páholy honlapja: <http://www.universumpaholy.hu/>

15 A „Zsolnay” páholy honlapja: <http://zsolnaypaholy.webs.com/>

Látványterv az 1876-1886 között a Nagyoriens, 1886-1896 között a Szimbolikus Nagypáholy páholyházaként szolgáló, akkor Váci körút 45, ma Bajcsy-Zsilinszky út 45. szám alatti épületről.

amely a Nagyoriens keretei között alakult meg, később szintén a másik nagypáholyhoz csatlakozott. A „Leonardo” páholy kilépett tagjaiból alakult meg a szimbolikus „Quadrum Leonardi” páholy, a maradék most a „Martinovics” páhollyal együtt dolgoznak.

A Nagyoriensből kivált szabadjóművesek alakították meg az *Ősi és Elfogadott Skótritusú Magyarországi Nagypáholyt*,¹⁶ amely körülbelül 30 fővel, három páhollyal működik. Ezek az „Igaz testvériség”, az „Önzetlenséghez” és a „Vízöntő” páholyok.

A Franciaországban alakult, de mára már világszerte elterjedt vegyes (tagjai férfiak és nők egyaránt) nemzetközi szabadjóműves rend, a *Droit Humain* (Emberi jogok) Magyarországon a „Tolerancia és Testvériség”¹⁷ (30–35 aktív fő) páhollyal képviselteti magát. A párizsi központú szervezet nemzeteken átnyúló, országokként föderációba tömörülő egységes egész.

Végül a *Francia Női Nagypáholy* (Grande Loge Féminine de France) védelme alatt (szervezeti keretei között) dolgozó „Napraforgó”¹⁸ (kb. 25 fő) női páholyt kell megemlítenünk.

16 A Skótritusú nagypáholy honlapja: <https://www.szkp.eu/>

17 A „Tolerancia és Testvériség” páholy honlapja: <http://droit-humain.hu/>

18 A „Napraforgó” páholy honlapja: <http://napraforgopaholy.hu/>

Mindezek a páholyok az 1990-es politikai fordulat során létrejött civil szervezeteket szabályozó törvény alapján alakultak meg egyesületi formában. A szabadkőműves alkotmányok egyértelműen tartalmazzák a működésük helyén érvényben levő törvények betartását, tevékenységük legális keretek közötti folytatását. Ettől eltérő esetekre csak kivételesen, rendkívül ritkán került sor. Az 1950-es betiltást követően például csak az 1968-ban Argentínából hazatelepült exjezsuita Nagy Töhötöm közreműködésével avattak fel szabadkőművéssé néhány jelentkezőt.

Az első páholyok újjáalakulását az itthon még életben levő idős szabadkőművesek és a magyar emigránsok szabadkőműves szervezetei, illetve az ezeket támogató külföldi nagypáholyok segítették. Kezdetben az összes addigi páholy által létrehozott Symbolikus Nagypáholyt megválasztott vezetői az Angol Egyesült Nagypáholy (United Grand Lodge of England) irányzatához kapcsolták, ezért a francia támogatású úgynevezett latin orientáció hívei kiváltak és létrehozták a Magyarországi Nagyorientst.

Dióhéjban a szabadkőműves szervezeti felépítésről

Az úgynevezett János-rendi¹⁹ páholyok a szabadkőművesség eredeti három fokában (inas, legény, mester) dolgoznak (tartanak rituális összejöveteleket). Ezeket – angolszász terminológiával – kék páholyoknak is hívják, mert főként kék színű a páholyterem és a kötény díszítése.

Az idők során számos más rendszer épült rá az eredeti három fokra, ezek közül a legelterjedtebb az Ősi és Elfogadott Skót Rítus. A skót rítusú páholyok 33 fokban dolgoznak, színük a vörös.

Magyarországon a kiegyezés utáni években az új egyesületi törvény alapján a külföldi – főként német – kapcsolatok segítségével megalakult János-rendi páholyok létrehozták saját nagypáholyukat, a Magyarországi Jánosrendi Nagypáholyt. Ennek társadalmi bázisa főként a városi német és zsidó polgárság volt. Majdnem ezzel egy időben a skót rítusú páholyok – amelyek főként francia és olasz kapcsolódásúak voltak – is létrehozták saját nagypáholyukat, a Magyarországi Nagy-Orientst. Ennek tagjai főként az emigrációból hazatért '48-as forradalmárok, leginkább a vidéki nemesi rétegekből származóak voltak.

19 A név Keresztelő Szent Jánosra utal.

A két nagypáholy között váltakozva ellentétek, illetve együttműködési törekvések alakultak ki, végül 1886-ban a két nagypáholy egyesült, és ezzel létrejött Magyarország Symbolikus Nagypáholya. Ennek 1914-ig tartó működését tekintik a magyar szabadkőművesség aranykorának. Egyesek szerint a mai Magyarországi Symbolikus Nagypáholy, nevével ellentétben tulajdonképpen a János-rendi Nagypáholy szellemi örököse, míg a mai Nagyoriens a régi Nagy-Oriensé.

Annak ellenére, hogy elvileg a János-rendi páholyok csak az első három fokot ismerik el, sok országban náluk is elterjedt a skót, illetve más magas fokokat tartalmazó rítus. Az első három fok utáni fokozatokat magas fokoknak hívják, és nemcsak a skót rítusban vannak ilyenek, hanem számos más rendszer is működik magas fokokkal. Például a mai Symbolikus Nagypáholy keretei között létrejött az angol eredetű Royal Arch (Királyi boltív) rend is.

Régebben világszerte előfordult, hogy rivalizáltak a háromfokú kék páholyok a magas fokúakkal, de végül a skót rítusúak 1875-ös lausanne-i konventjén olyan határozatot hoztak, amely szerint az első három fok páholyai függetlenek a magasabb fokok szerveződéseitől. Ehhez hasonló álláspontra helyezkedett a többi magas fokú rend is. Tehát – a közkeletű elképzelésekkel szemben – a magasabb fokúak nincsenek a szabadkőműves hierarchiában magasabb fokon.

Ezt az ellentmondást teoretikusan úgy oldották fel, hogy az összes magas fokot a harmadik, azaz mesterfokon belülinek tekintik. Ezzel magyarázható az is, hogy magasabb fokba csak mesterfokú szabadkőművesek kerülhetnek. Ráadásul, amíg az első három fokot a páholyok adják egy beavatási szertartás keretében, addig a magasabb fokok páholyközi (több páholy tagjaiból alakult) káptalanjaiba és egyéb szervezeteibe (magas fokú műhelyeibe) „kooptálással”, meghívással kerülnek be a tagok, persze itt is rituális keretek között avatják fel őket.

A hazai angol orientációjú Symbolikus Nagypáholy és a latin orientációjú Nagyoriensnek így saját magas fokú szervezetei vannak.²⁰ Tehát Magyarországon ez a két skót rítusú szervezet saját nagytanács-csal működik, mindkettő gyakorlatilag a „saját” nagypáholyának mesteréből vesz fel tagokat, bár a Nagyoriens Nagytanácsa – ellentétben a Symbolikus Legfelső Tanáccsal – hajlandó lenne együttműködni

20 Lásd: *Az Ősi és Elfogadott Skót Rítusú Szabadkőművesség Magyar Legfelső Tanácsának Alkotmánya*, Budapest, 2004; *Ősi és Elfogadott Skót Rítusú Felsőfokok Magyarországi Nagytanácsa: Alkotmány*, Budapest, 2010.

a másik skót rítusú szervezettel.²¹ A helyzet érdekessége, hogy mindkét skót rítusú rend az 1871-ben alakult Nagy-Oriens Nagytanácsát (Suprême Conseil) tekinti ősenek.

Az Angol Egyesült Nagypáholy (UGLE) nyomán sok nagypáholy – köztük a magyar Symbolikus Nagypáholy is – máshogy definiálja a szabadkőművességet, mint például a magyar Nagyoriens: elfogadják ugyan a létét, de nem tartják szabadkőművesnek. Ebből következően a Nagyoriens tagjait nem engedik be a szimbolikusok rituális páholy-munkáira, és a szimbolikusoknak kizárás terhe mellett tiltott a Nagyoriens munkáin való megjelenés. Egyébként azonban akár együtt is fellépnek a magyar közéletben, rádióban, televízióban, páholyon kívül tehát együttműködés is lehetséges.

Az Angol Egyesült Nagypáholy által 1929-ben kibocsátott – de hallgatólagosan régóta érvényesített – követelmények szerint a nagypáholyok regularitásának legfontosabb feltételei a következők: nagypáholyt vagy egy másik nagypáholy, vagy legalább három páholy alapíthat; a szabadkőműves tagság feltétele a hit a Világegyetem Nagy Építőmesterében;²² a nagypáholy és a páholy tagsága kizárólag férfiakból állhat; a páholyokon belül vallási és politikai kérdések megvitatása szigorúan tilos. A latin irányzatú (adogmatikus) szabadkőművesség viszont kétségbe vonja bármely nagypáholy jogát arra, hogy ilyen követelményrendszerek kibocsátásával dogmákat fogadtasson el más nagypáholyokkal, ragaszkodik alkotmányának azon kitételéhez, mely a metafizikai vélekedéseket az egyéni megítélésre bízta.

1877-ben a Francia Nagyoriens kivette az alkotmányából az Isten létének és a lélek halhatatlanságának elvét, pontosabban ezután nem követelte meg tagjaitól ennek elfogadását. (Tévhit, hogy a politikai viták szabadságát és a női szabadkőművesség elismerését is tartalmazta volna az új alkotmány.²³) Ez máig érvényes szakadást okozott az angol-szász és a latin szabadkőművesség között.

21 Míg a régi Nagy-Oriens a magas fokú műhelyeit egyszerűen csak sorszámozta, ma már elnevezik ezeket; például a Symbolikus Nagypáholyhoz kapcsolódó skót rítusú rendben Pulszky Ferenc nevét kapta alapításakor perfekciós páholyuk (4-14. fok), a Nagyoriens pedig ugyanezen fokokat egyesítő szervezetét Kemény Mihály Mesteriskolának hívja. (Kemény Mihály a Párizsban újjáalakult „Martinovics” páholy egyik alapítója, későbbi főmestere, majd a hazai magas fokok újjászervezésének előkészítője volt.)

22 Azaz Istenben.

23 A Francia Nagyoriens 1849-es alkotmányának 1877-es megváltoztatása: http://szk.referata.com/wiki/A_Francia_Nagyoriens_1849-es_alkotmányának_1877-es_megváltoztatása.

A szabadkőműves világban a kölcsönös elismertség, illetve a „barátsági” szerződés jelentik a szabályosságot, az el nem ismert, úgynevezett zugpáholyokból álló szervezet státuszával való ellentétet. A kék páholyokból álló nagypáholyokban ebből a szempontból az UGLE az irányadó, és amelyik a nagypáholy szabályosságát elfogadja, azt általában a többi reguláris (UGLE-definíciónak megfelelő) nagypáholy is elismeri.

Tehát a Symbolikus Nagypáholy az „angolok” háromfokú páholyaiból, a Nagyoriens a „franciák” páholyaiból áll, azoknak a szervezeti központja. Az „angolok” kék, a „franciák” piros kötényt hordanak rituális munkáikon – pontosabban csak a skót rítust követők, mert vannak francia rítusú páholyok is, amelyekben kék a kötény díszítésének színe –, és náluk egy kissé eltérő az 1-3 fok rítusa is.

A saját rendszeren belüli Nagytanács nem felügyeli a Nagypáholyt, és a Nagypáholy sem irányítja a Nagytanácsot. A kapcsolat úgy jön létre, hogy csak a nagypáholyok által felügyelt páholyok vehetnek fel jelentkezőt (keresőt) szabadkőművessé, a nagytanácsok által felügyelt magas fokú műhelyek viszont nem. A magasabb fokú szervezetekbe kizárólag a háromfokú páholyokba felvett és mesterré avatott szabadkőművesek kerülhetnek be. Ezeket a kapcsolatokat a nagypáholyok és nagytanácsok belefoglalják alkotmányaikba. Ha tehát egy páholyban valakit kizárnak a páholyból és ezzel a szabadkőművességből, az automatikusan kizáródik a magas fokú szervezetekből is. Fordítva ez nem igaz.

*A szabadkőművesség (vagy inkább szabadkőművességek)
önmeghatározása*

Az egyes nagypáholyok alkotmányainak alapja az úgynevezett „andersoni alkotmány”, amelynek első cikkelye így szól:

A kőművesnek kötelessége hivatásánál fogva, hogy engedelmeskedjék az erkölcsi törvénynek; s ha helyesen érti a művészetet, sohasem lesz belőle ostoba ateista, sem hitetlen libertinus. De noha a régi időkben a kőművesek minden országban arra voltak kötelezve, hogy annak az országnak vagy nemzetnek a vallását kövessék, amelyikben éltek, akármilyen is legyen az, most mégis alkalmasabbnak véljük csak annak a vallásnak a követésére kötelezni őket, amelyben minden ember egyetért, meghagyván kinek-

kinek a maga sajátos vélekedését; legyenek tehát jó és igaz férfiak,²⁴ a tisztesség és a becsület emberei, bármely felekezet vagy meggyőződés különböztesse is meg őket egymástól; ezáltal a kőművesség az egyesülés középpontjává és a megbékélésre törekvő, igaz barátság eszközévé válik olyan személyek között, akik különben mindörökre távol kényszerültek volna maradni egymástól.²⁵

Azaz hívő, de tetszőleges vallású (Anderson korában ez természetesen csak a keresztény vallásokat jelentette!), férfi és nem politizáló tagságot követel meg. Ennek, és a többi cikkelynek az alapján alakultak ki – többé-kevésbé módosítva ezeket a kívánalmakat – a mai követelményrendszerek, amelyekből a latin orientációk kihagyják a vallási követelményeket és humanisztikusokkal helyettesítik azokat.

A Symbolikus Nagypáholy 1886-ból származó és ezt a definíciót kissé átfogalmazva máig megtartó²⁶ alkotmánya így ír:

A szabadkőművesség filozofikus, filantropikus és progresszív intézmény.

Célja a közérkölcsiség, művelődés és felebaráti szeretet terjesztése és a jótékonyosság gyakorlása.

A szabadkőművesség kizár köréből minden politikai és vallási kérdést és tagjait a haza törvényeinek tiszteletben tartására kötelezi.²⁷

A Magyarországi Symbolikus Nagypáholy 1990-ben közzétett irányelvei szerint:

[...] a Kőművesség felavatáson alapuló, hagyományos, ezoterikus intézmény. Jó hírű, szabad férfiak egyesülése, tekintet nélkül azok hitére, nemzeti hovatartozására, fájára vagy politikai pártállására, akik egymást testvérnek tekintik, és kötelességüknek érzik, hogy embertársaikkal szemben is hasonlóképpen cselekedjenek.²⁸

24 Egyes vélekedések szerint nem „férfiak”, hanem „emberek” az angol „men” helyes fordítása. Különösen a női és vegyes rendek álláspontja ez.

25 Az első cikkely fordítása PÉTER Róbert, *Szabadkőművesség és természetes vallás*, Valóság 1999/9., 21. cikkéből származik. Más változatai is léteznek: Galambos István a Szimbolikus Nagypáholy, Ditrói Ákos a Nagyoriens részére fordította le.

26 Régotha esedékes a Symbolikus Nagypáholy alkotmányának revíziója, amely a szöveget a mai környezethez igazítaná, de a régi értékeket megtartaná.

27 *A Magyarországi Symbolikus Nagypáholy alkotmánya*, Az 1913. évi kiadás változatlan szövegű utánnomása, Budapest, 1947, 3.

28 <http://www.szabadkomuves.hu/>

A Magyarországi Nagyoriens szerint:

A mai szabadjóművesség az építóművészetből eredő, annak ősi jelképrendszerét avatási szertartásokon átörökítő rend, melynek sarkalatos törvényeit Anderson 1723-ban közzétett alkotmánya rögzíti. A rend célja a kezdet kezdetétől az, hogy az egység központjává váljék, és eszköz igaz barátság kötésére olyan személyek között, kik nélküle örökös távolságban maradtak volna.²⁹

A Droit Humain vegyes szabadjóműves rend definíciója:

A szabadjóművesek közössége olyan társaság, amelybe beavatás (iniciáció) útján lépnek be a tagok, amely elsősorban szimbólumokban fogalmazza meg azt, amit tanít, az igazság keresésén munkálkodik, célja tagjainak erkölcsi és szellemi tökéletesítése.

Progresszív (haladó szellemű) filozófiai és filantróp intézmény, amely egyben univerzális, mert a tolerancia és a szolidaritás elvét követi, valamint a „szabadság, egyenlőség, testvériség” hármas ideálját.³⁰

A Napraforgó páholy, átvéve az Európai Szabadjóműves Konferencia meghatározását, ezt írja:

„Humanista szellemiségű: független minden politikai, gazdasági, vallási és csoport-hatalomtól.”

„Az emberi élet minden vonatkozásával törődik, az igazság keresésében semmiféle béklyót nem tűr el.”

„Emberbaráti: tagjai és minden ember között a kölcsönös felelősséget gyakorolják nemzetiségi, vallási, politikai vagy bármely más megkülönböztetés nélkül.”

„Haladó: tagjai egyénileg és közösen az ember és a társadalom szüntelen jobbításáért tevékenykednek, templomaikban és a nagyvilágban.”

„Humanista: tagjait semmiféle dogma elfogadására nem kötelezi.”

„Szellemiségét hármas jelszava: Szabadság, Egyenlőség, Testvériség fejezi ki.”³¹

29 http://www.nagyoriens.hu/mno/?page_id=72

30 <http://droit-humain.hu/kerdesek-es-valaszok/>

31 <http://napraforgopaholy.hu/2017/03/11/szabadjomuvesseg/>

A nők szabadkőművessége

Magyarországon, mint láttuk, csak a legújabb időkben, a rendszerváltás után alakultak meg női és vegyes páholyok, pontosabban egy-egy, a „Napraforgó” női és a „Tolerancia és Testvériség” vegyes páholy.

A hagyományos felfogás szerint, az andersoni alkotmányra visszavezetve, nők nem lehetnek szabadkőművesek. Bár a szabadkőműves alkotmányok a páholytagok testvériségét deklarálják és mindennemű megkülönböztetést kizárnak, a mai helyzet egy hosszas fejlődés eredménye, amelyben lépésről lépésre és nem is minden szervezetben következett be változás.³²

- a) Az első lépés a vallások szerinti különbségtétel tilalmának tényleges érvényesítése volt. Ezen a területen a legnagyobb ellenállás a zsidók felvételével kapcsolatosan alakult ki, de a nem keresztény vallások híveit és az ateistákat³³ is sokáig kizárták a páholyokból.
- b) A második lépés a feketék páholytagságának elismerése, először külön páholyokban (a feketék Prince Hall szabadkőművessége), majd egyre inkább oldódott a fehérek elzárkózása a feketéknek és ázsiaiaknak a páholyaikba való felvételétől. Ez a folyamat még ma sem zárult le, az USA-ban még adódnak ebből konfliktusok.
- c) Végül a harmadik lépés lenne a női szabadkőművesség elismerése.

Látható, hogy mindhárom pontban emancipatorikus folyamatokról van szó. Meglepő módon a c) pont, a nők felvehetősége húzódott el mindmáig, és valószínűleg tarthat még az ellenállás jó ideig egyes páholyokban, nagypáholyokban. Az angol nagypáholy és a szellemiségét követő reguláris páholyok a hagyományokra hivatkozva elzárkóznak a nők felvételétől.

A női szabadkőművességet mereven elutasító álláspontra érthető reakcióul alakultak meg a kizárólagosan női páholyok³⁴ – amelyek azon-

32 A folyamat bemutatása rendkívül leegyszerűsített, ennek elemzését komolyabb apparátussal és filozófiai, történeti felvértezéssel kellene, és csak nagyobb terjedelemben lehetne tárgyalni.

33 Az angolszász nagypáholyok, így a Magyarországi Symbolikus Nagypáholy is következetesen elzárkózik az ateisták felvételétől.

34 Közismert, hogy főként Franciaországban jöttek létre női páholyok, de Péter Róbert legújabb kutatásai szerint női páholyok már a 18. században léteztek Angliában. Lásd: PÉTER Róbert, *Nők a 18. századi angol szabadkőművességben: az első angol adopcións páholyok és rituáléik*, Helikon Irodalomtudományi Szemle 2016/4., 576–598.

ban ellenkező oldalról ugyanazt az intoleranciát képviselik egyesek szerint, bár terjedésük esetleg oldhatja a szabadkőművesség férfiközpontúságát.³⁵

A konfliktus igazi feloldását a vegyes, azaz férfiakat és nőket is felvevő páholyok, nagypáholyok létrejötte jelentheti, de még progresszívebb lenne egyesek szerint, ha a hagyományos szabadkőműves szervezetek nyitnák meg kapuikat a nők előtt. Erre már van is példa, a Francia Nagyoriens 2010-ben az egyes páholyaira bízta, hogy felvesznek-e nőket, vagy homogén férfipáholyok maradnak. A döntés következményeként a páholyok 80%-a elvben elfogadta a nők felvételének lehetőségét, de ténylegesen csak néhány száz nő lett tagja az 50 ezres létszámú Nagyoriens valamelyik páholyának.³⁶

A Magyarországi Nagyoriens álláspontja felemás, a női és vegyes páholy tagjait elismeri szabadkőművesnek, részt vesznek velük közös rituális munkákon, de egyes saját szertartásos összejöveteleiken nem jelenhetnek meg a női szabadkőművesek. A mai magyarországi női és vegyes szabadkőműves-páholyok külföldi eredetűek, de itthon is volt egy-egy példa nők iniciálására.

Abafi Lajos, a 18. századi magyar (és osztrák) szabadkőművesség történetírója beszámol például arról, hogy Heinzeli Márton, az „Erényes utazóhoz” címzett eperjesi páholy vezetője 1778-ban felavatott három nőt³⁷ szabadkőművesnek.³⁸ Ők szerettek volna még több nőt felvenni és külön női páholyt alapítani, ám ezt Heinzeli bécsi feljebbvalói megtiltották.

A következő nevezetes eset az volt, amikor Hadik-Barkóczy Ilonát 1875-ben felvették szabadkőművesnek Magyarország Nagy-Oriensének Ungváron működő „Egyenlőség” nevű páholyába. Felvételt azonban bürokratikus hiányosságokra hivatkozva érvénytelenítették, bár támogatója Pulszky Ferenc, a Magyarországi Jánosrendi Nagypáholy nagymestere volt.³⁹ A Nagyoriens Pulszky közreműködését provo-

35 Napi hír, hogy 2018. március 10-én megalakult Bulgária Női Nagypáholya. Lásd: <http://blogs.lexpress.fr/lumiere-franc-macon/2018/03/16/grande-maitresse-et-ex-miss-bulgarie/>

36 François KOCH, *Au GODF: mais où sont les femmes ?*, La Lumière 2011. 04. 07., <http://blogs.lexpress.fr/lumiere-franc-macon/2011/04/07/au-godf-mais-ou-sont-les-femmes>.

37 ABAFI Lajos, *A szabadkőművesség története Magyarországon*, Akadémiai-Reprint, Budapest, 1993, 228.

38 Jellemző, hogy e nők nevét nem jegyezték fel, csak annyit tudunk, hogy Pottornyai Imre, Berzeviczy Imre, Kapy József és Krasznecz Imre feleségei közül hármat avatott fel Heinzeli. Lásd: http://szk.referata.com/wiki/Három_magyar_szabadkőműves_nő

39 Az eset részletes ismertetését lásd: VÁRI László, *Hadik-Barkóczy Ilona és a szabadkőművesek*, Aetas 2012/3., 49–62.

A Magyarországi
Symbolikus Nagypáholy
háza.

Logenhaus
der Symbolischen Grossloge
von Ungarn.

Palais
de la Grande Loge Symbolique
de Hongrie.

Budapest, VI., Podmaniczky-u. 45.

kációknak tartotta, s tiltakozásuk eredményeképpen Pulszky egy évig nem lehetett nagymester.

Apraxin Júliát ugyan Madridban vették fel 1880-ban az „Iberia Testvérisége” (Fraternidad Iberia) nevű szabadkőműves-páholyba, de ő orosz nemzetisége mellett magyarnak is vallotta magát, mivel fiatal-kora óta Magyarországon nevelkedett.

Supka Géza nagymester 1948-ban létrehozta Magyarországon az „Eastern Star” nevű, amerikai eredetű, a szabadkőművességhez kapcsolódó női társszervezet hazai Főkáptalanját, amely öt káptalanból állt. A tagságot 22 nővér (szabadkőművesek nőrokona) és három férfi szabadkőműves alkotta, a főtitkár Rónay Mária, Supka⁴⁰ barátnője lett.^{41 42}

Páholyházak

A páholynek mint szervezeti egységnek az értelmezésén kívül egy másik jelentése is van, a helyiség, amelyben a munkák folynak. A kezdetekben ez lehetett egy fogadó vagy szálloda különterme, vagy akár egy

40 Supka elkötelezettségét a nők bevonására a szabadkőműves munkákba egyesek azzal honorálták, hogy a háta mögött Géza néni-nek nevezték...

41 VÁRI László, *Eastern Star káptalan Magyarországon*, Aetas 2016/4., 145–159.

42 A Symbolikus Nagypáholy rendszerváltás utáni újjáalakulása után is szóba került (nagymesteri szinten) az „Eastern Star” rend hazai létrehozása, de ez végül nem valósult meg.

magánházban kialakított helyiség. A szabadkőművesség szervezeti kereteinek megszilárdulásával szinte követelménnyé vált a rituális munkák lebonyolításához megfelelően kialakított saját páholyépület létrehozása, birtoklása.

Ma a Symbolikus Nagypáholy és páholyai Budapesten egy lakásból átalakított páholyban végzik szertartásos munkáikat. Vidéki páholyaiknak nincs saját páholyhelyiségük. A Nagyoriensnek szintén a birtokában van egy, a célnak megfelelő páholyterem és kiegészítő helyiségek, amelyben páholyai dolgoznak, és amelyet bérbe adva használhat a női és a vegyes páholy is. A Nagyoriens vidéki páholyainak sincs saját páholyhelyiségük. A Tolerancia és Testvériség vegyes páholy legújabbán szintén berendezett egy saját birtokban levő páholyt, s átköltözött ide a Nagyorienstől bérelt páholyhelyiségből. A régi Jánosrendi Nagypáholy és a Nagyoriens (és páholyai) sokáig küzdöttek a saját páholyhelyiség hiányából fakadó problémákkal, gyakran kellett költözniük és újra berendezkedniük.

Az első hosszabb ideig használt és megfelelően kialakított bérleti konstrukcióban sajátjaként kezelt páholyépületet a Nagyoriens hozta létre 1876-ban. Az akkori Váczi körút és Gross Feldgasse (Nagymező utca) sarkán épült bérházba beletervezték a rituális munkák végzésére szolgáló „műhelyt” és a nagypáholy szervezetét kiszolgáló irodákat, helyiségeket. A földszinten vendéglő helyezkedett el, ebben lehetett vakolni (szertartásos étkezéseket rendezni). A mai Bajcsy-Zsilinszky út 45. számú épületében ma már szinte semmi sem emlékeztet a páholyházi múltra.

A Nagyoriens páholyai tíz évig használták ezt a páholyházat, majd a Jánosrendiekkel való unió után a Symbolikus Nagypáholy lett a páholyépülete. A megnövekedett használat – az egyesüléssel megszaporodott az itt dolgozó páholyok száma – terhelését viszont már nem tudta kiszolgálni. Ezért új, teljesen saját birtoklású nagy páholyház építését határozták el, amelybe többéves kivitelezési munkák után, 1896-ban költöztek be, majd avatták fel ünnepélyesen. A Podmaniczky utca 45-ben levő páholyház kívül és belül is reprezentatív kiképzésű lett, egy nagyobb, nagypáholyi célokra és négy kisebb, az egyes páholyok számára szolgáló műhely (más néven szentélyt) alakítottak ki benne a szervezeti élethez szükséges irodák és a vakolási díszterem mellett.⁴³

43 KERESZTESSY Csaba, *A Magyarországi Symbolikus Nagypáholy páholyháza (Budapest, VI. Podmaniczky utca 45.)*, Műemlékvédelmi Szemle 1995/1–2., 5–52.

A nagypáholyház műhelyeit a budapesti, saját páholyépülettel nem rendelkező páholyok használták. Néhány budapesti páholy (Galilei, Világosság) és számos vidéki páholy sikeresen saját páholyházat felépíteni, berendezni. Ezek nagy része átalakítva fennmaradt.

A Podmaniczky utcai nagypáholyházban az első világháború elején kórházat rendeztek be a szabadkőművesek, a Tanácsköztársaság lefoglalta azt és átadta szakszervezeti székháznak, majd a Horthy-rendszerben a MOVE⁴⁴ nevű ellenforradalmi szervezet rendezkedett be itt. 1945 után kezdetben a Parasztpárt használta, de aztán az újjáalakult Symbolikus Nagypáholy visszakapta a háború során megrongálódott épületet, amelyet amerikai szabadkőműves szervezetek anyagi támogatásával sikerült helyrehozni. 1950-ben, a nagypáholy feloszlata után a Belügyminisztérium vette birtokába, és a rendszerváltásig egyik részlege működött itt.

A rendszerváltás után alakult két nagypáholy megpróbálta visszaszerezni az épület tulajdonjogát, de ez több kísérlet után sem sikerült. A nagypáholyház többszörös tulajdonoscsereje után elkezdődött szállodává való átalakítása, amely azonban a külső felújítás után félbeszakadt.⁴⁵

A páholy munka fogalma

Az eddigiekben sokszor előfordult az a kifejezés, hogy a szabadkőművesek a páholyban „dolgoznak”. Mit jelent ez? A szabadkőműves szóhasználat és szimbólumaik az operatív, tényleges kőművesmunkát végző szervezetekre vezethető vissza, de már nem követik munkáinak meg, hanem saját magukat és társaikat akarják jobb emberré alakítani, nevelni. Ezért ezt spekulatív vagy szimbolikus szabadkőművessegnek hívják.

Ma ez azt jelenti, hogy a páholy-összejöveteleket szertartásos keretek között bonyolítják le, ősi, szimbólumokat használó rögzített szövegekkel és tevékenységekkel (mai kifejezéssel élve: drámajátékkal). A hagyományos tevékenységek a beavatás (iniciálás, inasfelvétel), a díj-emelés (legényfokra emelés) és a mesterré avatás. A magasabb fokoknak is külön, gyakran igen bonyolult rituáléja van. A páholy munka során szintén rituális keretek között bonyolítják le a minden szervezet mű-

44 Magyar Országos Véderő Egylet.

45 Szabadkőműves Wiki: http://szk.referata.com/wiki/A_Magyarországi_Symbolikus_Nagypáholy_páholyháza_Budapesten

ködését szolgáló rendszeres választásokat, például a nagymester általában három évig marad hivatalában.⁴⁶ De itt határoznak a páholyt érintő kérdésekről is, pénzt és felajánlásokat gyűjtenek jótékonyági célokra. Magyarországon ma is számos jótékonyági szervezetet alapítottak és támogatnak⁴⁷ a szabadkőművesek, ha nem is több százat, mint fénykorukban.

A munkákon a kontinentális szabadkőművéségben szokásos még előadások tartása (rajzolatok) és ezek megvitatása is. Ez az angolszász szabadkőművéségből hiányzik. Speciális célú munkák az oktatómunka, a gyászunka, a dísz- vagy ünnepi munka és a közös munka (más páholypok tagjaival).⁴⁸

Vakolási munkának nevezik a páholyunka utáni többé vagy kevésbé ünnepélyes közös étkezést. Ezeknek gyakran külön szertartásrendje van.

A fehér munkákon nem szabadkőműves meghívottak, a nővérmunkákon nőrokonok is részt vehetnek. Ilyesmire manapság is gyakran van példa, egyesekre az ismerősök értesítése mellett az internetre, Facebookra is meghívókat küldenek ki.⁴⁹

46 A Nagyoriens esetében ez napjainkban úgy működik, hogy egy évre választják a nagymestert, de egymást követően kétszer még újraválasztható. Lásd: *A Magyarországi Nagyoriens Szabadkőműves Nagypáholy Alapszabályai*, [Budapest], 2010, 14. Annak idején viszont Pulszky Ferenc egy év kényszerű kihagyással 18 évig volt nagymester. Joannovics György pedig közel negyven évig volt a korabeli nagytanács vezetője.

47 Ezek a NAV kiadványaiban, weblapján is megtalálhatók az 1%-ra jogosult szervezetek listájában.

48 Néhány érdekes rajzolat: K.V.L., *A fekete hattnyú*, „A Fény Oszlopai” páholy, 2018. 04. 02., <https://fenyoszlapai.hu/olvasnivalok/k-v-l-a-fekete-hattnyu>; SCHILLER Róbert, *Mindig egy nyelvet beszélünk*, „Galilei” páholy, 2018. 04. 02., <http://www.galilei.hu/rajzolat/feny-bevitele.pdf>; KÉTES András, *Progresszió, regresszió, frusztráció, agresszió*, „Sas” páholy, 2018. 04. 02., <http://www.saspaholy.hu/site/rajzolat9.html>; *Jászi Oszkár és szabadkőműves társai*, „Jászi Oszkár” páholy, 2018. 04. 02., <http://www.nagyoriens.hu/mno/?p=252>; *Nem szeretem a bivatásos ateistákat*, „Univerzum” páholy, 2018. 04. 02., http://www.universum-paholy.hu/oldalak/fejlec.php?id=rajzolat_hivatasonateistak; *Internet és etika*, „Zsolnay” páholy, 2018. 04. 02., <https://www.scribd.com/document/29483604/Internet-es-etika>; *A nők szabadsága*, „Napraforgó” páholy, 2018. 04. 02., <http://napraforgopaholy.hu/2018/03/14/a-nok-szabadsaga/>

49 Néhány érdekes fehér munka: *A gyermekvédelem és a gyermeknevelési problémák társadalmi hatásai*, „Egyenlőség” páholy, 2002. április 22.; *Világosság*, Magyarországi Symbolikus Nagypáholy, 2005. február 5.; *Feltáruló szabadkőművéség*, Magyarországi Nagyoriens, 2005. március 5.; *Fehér munka a matematika és zene kapcsolatáról*, „Tolerancia és Testvériség” páholy, 2008. április 5.; *Megemlékezés a Martinovics páholy 100 évéről*, Magyarországi Nagyoriens, 2008. május 23.; *Szabadkőműves piknik Dégen*, Magyarországi Nagyoriens, 2009. június 20.; *Az aranyetszés – valóban univerzális törvényszerűség?*, „Tolerancia és Testvériség” páholy, 2011. január 27.; *A szabadkőműves Liszt Ferenc – ünnepi megemlékezés*, Magyarországi Nagyoriens és a „Tolerancia és Testvériség” páholy, 2011. szeptember 23.; *Az ezotéria mint a beavatottak tudása (ősi szimbólumok)*, „Tolerancia és Testvériség” páholy, 2017. május 5.

Néhány érdekes fehér munka:

A gyermekvédelem és a gyermeknevelési problémák társadalmi hatásai, „Egyenlőség” páholy, 2002. április 22.

Világosság, Magyarországi Symbolikus Nagypáholy, 2005. február 5.

Feltáruuló Szabadkőművesség, Magyarországi Nagyoriens, 2005. március 5.

Fehér munka a matematika és zene kapcsolatáról, „Tolerancia és Testvériség” páholy, 2008. április 5.

Megemlékezés a Martinovics páholy 100 évéről, Magyarországi Nagyoriens, 2008. május 23.

Szabadkőműves piknik Dégen, Magyarországi Nagyoriens, 2009. június 20.

Az aranymetszés – valóban univerzális törvényszerűség?, „Tolerancia és Testvériség” páholy, 2011. január 27.

A szabadkőműves Liszt Ferenc – ünnepi megemlékezés, Magyarországi Nagyoriens és a „Tolerancia és Testvériség” páholy, 2011. szeptember 23.

Az ezotéria mint a beavatottak tudása (ősi szimbólumok), „Tolerancia és Testvériség” páholy, 2017. május 5.

Itt kell megemlíteni még a Symbolikus Nagypáholy skót rítusa által támogatott, Galilei Fórum néven az Óbudai Társaskör Pinceklubjában évente megtartott nyilvános előadás- és vitasorozatot.⁵⁰

A rendek közötti közeledés legújabb, öröndetes lehetőségét nyújtja Magyarországon az „Inaslépés” néven futó szemináriumsorozat. Ezen a nem rituális összejöveteleken a szabadkőművesség történetéről, szimbólumairól, a rituálék összehasonlításáról és filozófiai kérdésekről cserélnek eszmét bármelyik szabadkőműves rend felavatott tagjai. Ez a kezdeményezés talán az egész világot tekintve is unikális jellegű.

A páholy munkák során az önfejlesztés megvalósítását jelképes hasonlattal leírva: a durva követ csiszolják. A szabadkőműves munkákon részt vevők megtanulják az adott kor kulturált társadalmi érintkezési formáit. A szabadkőművest a páholyban különféle tisztségekre választhatják meg: a kapuőrsegtől kezdve a főmesterségig vagy akár a nagymesterségig. Ezeken keresztül megtanulható a vezetés, az emberekkel való foglalkozás tudománya, megfigyelhető és értelmezhető a csoportdinamikai folyamatok. S míg a szabadkőművesek az előadások során explicit tudáshoz juthatnak, addig ez utóbbi az implicit, – mai szakkifejezéssel élve – tacit tudás megszerzésének lehetőségét nyújtja,

50 [https://obudaitarsaskor.hu/index.php/hu/kerses-placeholder?searchword=Galilei Fórum&searchphrase=all](https://obudaitarsaskor.hu/index.php/hu/kerses-placeholder?searchword=Galilei+Fórum&searchphrase=all).

amit a szabadkőművesek egész életpályájuk során hasznosíthatnak. Mint minden közösségben, itt is gazdagodik az egyes tagok kapcsolatrendszere, és a sokszínűségnek köszönhetően tágul látóköre, sokféle ismeretre tehet szert.

A szabadkőművesség jövője Magyarországon

A páholyok szabad és legális működése olyan lakmuszpapír, amely megmutatja, hogy egy ország, egy társadalom demokratikus, békés életet él-e. Mindig diktatúrák tiltják be, s mindig válságok esetén, a szabadság elfojtására tett lépések során erősödik fel a szabadkőműves-ellenes összeesküvés-elméletek híveinek hangja. Gondoljunk csak a cári Oroszországtól a 20. századi európai diktatúrák⁵¹ példáján át akár Pinochet Chiléjére.

A magyarországi szabadkőművesség működését különálló szakaszokra bontják a betiltások időszakai. A 18. században 1749–1795 között, majd 1869–1920, 1945–1950 és végül napjainkban 1989-től kezdődően dolgoztak folyamatosan a jelentős hazai nagypáholyok. Ha megvizsgáljuk e periódusok időtartamát, azt látjuk, hogy a kerekítve 45, 50, 5 és máig 28 éves működések közötti 75, 25 és 40 éves – szabadkőműves szóhasználattal – „sivatagi vándorlások” összességükben még mindig meghaladják az aktivitások összes idejét.

A jelenlegi megszaporodott támadások semmiképpen nem jó előjelek a hazai szabadkőművesség, de az egész magyar társadalom számára sem.

51 Megjegyzendő, hogy Kubában mindmáig folyamatosan működnek a szabadkőműves szervezetek. Lásd: SZARKA Evelin, *Szabadkőművesség: egy régi-új civil erő Kubában*, Valóság 2015/5., 100–105.